

## Tăng cường giáo dục chính trị, tư tưởng cho đội ngũ cán bộ nghiên cứu khoa học, công nghệ Việt Nam hiện nay

ThS. LÊ SỸ TÙNG

Viện Hàn lâm Khoa học và Công nghệ Việt Nam; Email: lstung@vst.vn

**Tóm tắt:** Tăng cường giáo dục chính trị, tư tưởng cho đội ngũ cán bộ nghiên cứu khoa học và công nghệ (KH&CN) trong bối cảnh hội nhập quốc tế và phát triển kinh tế - xã hội của đất nước là rất cần thiết hiện nay. Bởi lẽ, đội ngũ này cần được trang bị đầy đủ nhận thức chính trị và tư tưởng để không chỉ nâng cao chất lượng nghiên cứu mà còn có thể đáp ứng nhu cầu phát triển đất nước trong bối cảnh chuyển đổi mô hình phát triển bền vững. Bài viết khẳng định, để đạt được mục tiêu trên, cần thực hiện đồng bộ các giải pháp như: hoàn thiện chương trình giáo dục chính trị, tư tưởng trong đào tạo, gắn kết giáo dục với thực tiễn nghiên cứu và khuyến khích các hoạt động nghiên cứu có trách nhiệm xã hội. Đồng thời, cần tạo ra môi trường học hỏi, sáng tạo và đổi mới trong công tác nghiên cứu khoa học và công nghệ, qua đó nâng cao phẩm chất chính trị, đạo đức nghề nghiệp của đội ngũ cán bộ KH&CN.

**Từ khóa:** chính trị; tư tưởng; giáo dục chính trị, tư tưởng; đội ngũ cán bộ khoa học và công nghệ.

### 1. Vai trò của giáo dục chính trị, tư tưởng đối với cán bộ nghiên cứu khoa học, công nghệ

Trong bối cảnh hiện nay, khi KH&CN ngày càng trở thành lực lượng sản xuất trực tiếp, là nền tảng cho sự phát triển kinh tế tri thức và đổi mới sáng tạo, thì việc nâng cao bản lĩnh chính trị, ý thức trách nhiệm và đạo đức nghề nghiệp cho đội ngũ này càng trở nên cấp thiết. Điều đó được khẳng định ở các vai trò chủ yếu của giáo dục chính trị, tư tưởng sau đây:

*Thứ nhất*, giáo dục chính trị, tư tưởng giúp cán bộ nghiên cứu KH&CN nhận thức đúng đắn về vai trò, vị trí và sứ mệnh của mình đối với sự nghiệp phát triển đất nước. Không chỉ là những người làm khoa học thuần túy, họ còn là lực lượng trí thức nòng cốt, đóng vai trò tham mưu, phản biện, sáng tạo và chuyển giao tri thức, phục vụ trực tiếp cho công cuộc công nghiệp hóa, hiện đại hóa đất nước và hội nhập quốc tế. Thông qua giáo dục chính trị, tư tưởng, cán bộ KH&CN được trang bị hệ giá trị nền tảng, từ đó có thể tự điều chỉnh nhận thức, thái độ, hành vi phù hợp với lợi ích chung của quốc gia, dân tộc và nhân dân.

*Thứ hai*, giáo dục chính trị, tư tưởng góp phần xây dựng lập trường tư tưởng vững vàng, bản lĩnh chính trị kiên định cho đội ngũ cán bộ KH&CN,

nhất là trong bối cảnh các yếu tố [tự diễn biến], [tự chuyển hóa] đang có nguy cơ len lỏi vào đời sống trí thức thông qua những luận điệu sai trái, xuyên tạc trên không gian mạng. Bản lĩnh chính trị vững vàng sẽ giúp cán bộ KH&CN giữ được định hướng đúng đắn trong nghiên cứu, tránh bị lôi kéo, mua chuộc hoặc bị ảnh hưởng bởi các quan điểm, tư tưởng phản động, lệch lạc. Từ đó, họ có thể đóng vai trò là lực lượng tiên phong trong bảo vệ nền tảng tư tưởng của Đảng, phản bác các quan điểm sai trái, thù địch và giữ vững môi trường khoa học lành mạnh, tiến bộ.

*Thứ ba*, giáo dục chính trị, tư tưởng là một trong những cách thức tạo động lực tinh thần mạnh mẽ, giúp đội ngũ cán bộ KH&CN nâng cao ý thức trách nhiệm, tinh thần kỷ luật và lòng yêu nghề.

*Thứ tư*, giáo dục chính trị, tư tưởng góp phần xây dựng đội ngũ cán bộ KH&CN thực sự [vừa hồng, vừa chuyên] - một yêu cầu khách quan và tất yếu trong bối cảnh hiện nay. Một đội ngũ mạnh không chỉ giỏi về chuyên môn, mà còn cần thống nhất về tư tưởng, đoàn kết trong hành động, trung thành với lý tưởng cách mạng của Đảng, có khả năng thích ứng với sự vận động nhanh chóng của thế giới, đồng thời luôn giữ được bản sắc và lợi ích quốc gia, dân tộc.

## 2. Khái quát về thực trạng giáo dục chính trị, tư tưởng cho cán bộ nghiên cứu khoa học, công nghệ ở Việt Nam hiện nay

Trong bối cảnh hội nhập và đổi mới, công tác giáo dục chính trị, tư tưởng cho đội ngũ cán bộ nghiên cứu KH&CN ở Việt Nam đã có những bước tiến tích cực, thể hiện qua việc các cơ quan, tổ chức, viện nghiên cứu và trường đại học ngày càng quan tâm hơn đến việc bồi dưỡng lý luận chính trị, đạo đức cách mạng và tinh thần yêu nước cho cán bộ, giảng viên và nhà khoa học. Nhiều đơn vị đã chủ động tổ chức các lớp học nghị quyết của Đảng, sinh hoạt chính trị chuyên đề, các cuộc tọa đàm khoa học kết hợp giáo dục tư tưởng, cũng như phát động các phong trào học tập và làm theo tư tưởng, đạo đức, phong cách Hồ Chí Minh. Qua đó, góp phần nâng cao nhận thức chính trị, củng cố niềm tin, lý tưởng cách mạng và tinh thần trách nhiệm của cán bộ khoa học đối với sự nghiệp xây dựng và bảo vệ Tổ quốc.

Tuy nhiên, bên cạnh những chuyển biến tích cực, công tác giáo dục chính trị, tư tưởng trong lĩnh vực KH&CN vẫn bộc lộ không ít hạn chế, bất cập. Trước hết, nội dung giáo dục còn mang tính hình thức, chung chung, chưa thực sự sát với đặc điểm, đặc thù hoạt động nghiên cứu khoa học. Việc truyền tải các chủ trương, đường lối của Đảng và chính sách pháp luật của Nhà nước đôi khi còn thiếu chiều sâu, ít gắn với thực tiễn đổi mới sáng tạo và hội nhập quốc tế. Điều đó khiến cho một bộ phận cán bộ nghiên cứu, đặc biệt là lực lượng cán bộ trẻ, chưa thấy rõ mối liên hệ hữu cơ giữa nhận thức chính trị và hiệu quả chuyên môn trong công việc.

Bên cạnh đó, phương pháp tổ chức giáo dục chính trị, tư tưởng vẫn còn nặng về áp đặt một chiều, thiếu tính tương tác, thiếu sinh động và sáng tạo. Trong bối cảnh Cách mạng công nghiệp lần thứ tư đang tác động mạnh mẽ đến phương thức học tập và truyền thông, việc chậm đổi mới hình thức giáo dục dẫn đến sự nhàm chán, giảm hứng thú tiếp nhận của người học. Việc ứng dụng công nghệ thông tin trong tổ chức các hoạt động giáo dục chính trị, tư tưởng còn hạn chế, trong khi đây lại là đối tượng am hiểu và sử dụng công nghệ

thường xuyên.

Thêm vào một yếu tố quan trọng khác là đội ngũ giảng viên lý luận chính trị, báo cáo viên chưa được cập nhật kịp thời kiến thức mới, đặc biệt là kiến thức liên quan đến KH&CN, đổi mới sáng tạo và hội nhập quốc tế. Vì vậy, tạo ra khoảng cách giữa nội dung giáo dục với thực tiễn nghiên cứu và giảng dạy trong các cơ sở nghiên cứu, trường đại học. Mặt khác, ở một số đơn vị, việc phân công hoặc cử cán bộ tham gia học tập lý luận chính trị còn mang tính đối phó, chưa coi trọng đúng mức việc bồi dưỡng tư tưởng, đạo đức cho đội ngũ trí thức khoa học. Đáng lưu ý, trong một bộ phận cán bộ nghiên cứu, đặc biệt là những người trẻ tuổi, xuất hiện biểu hiện thờ ơ, thiếu quan tâm đến công tác học tập chính trị, tư tưởng. Một phần do áp lực công việc chuyên môn, nhưng phần khác xuất phát từ nhận thức chưa đầy đủ về vai trò của lý luận chính trị trong sự phát triển cá nhân và sự nghiệp khoa học. Tình trạng "khoa học hóa" thuần túy, tách rời khỏi lý tưởng và giá trị nhân văn có thể dẫn đến sự suy giảm đạo đức nghề nghiệp, làm giảm sút tinh thần cống hiến và trách nhiệm xã hội.

Ngoài ra, hiện chưa có hệ thống tiêu chí cụ thể để đánh giá hiệu quả của công tác giáo dục chính trị, tư tưởng đối với đội ngũ cán bộ nghiên cứu khoa học, công nghệ. Việc lồng ghép nội dung giáo dục tư tưởng vào hoạt động chuyên môn còn thiếu nhất quán và chưa tạo được cơ chế phối hợp chặt chẽ giữa tổ chức Đảng, chính quyền và các tổ chức chuyên môn trong các viện, trung tâm nghiên cứu và trường đại học.

Nguyên nhân của những hạn chế nêu trên đã được Đại hội XIII của Đảng chỉ rõ: "Công tác tư tưởng (trong đó có giáo dục chính trị, tư tưởng) còn có mặt hạn chế, thiếu kịp thời, tính thuyết phục chưa cao... một bộ phận cán bộ đảng viên chưa tiên phong, gương mẫu. Tình trạng suy thoái về tư tưởng chính trị, đạo đức, lối sống biểu hiện "tự diễn biến", "tự chuyển hóa" trong nội bộ vẫn còn diễn biến phức tạp"<sup>(1)</sup>.

## 3. Phương hướng tăng cường giáo dục chính trị, tư tưởng cho đội ngũ cán bộ nghiên cứu khoa học, công nghệ ở Việt Nam hiện nay

*Thứ nhất là, phải quán triệt quan điểm sự lãnh đạo, chỉ đạo của Đảng là nhân tố quan trọng hàng đầu để nâng cao chất lượng, hiệu quả công tác giáo dục chính trị, tư tưởng cho đội ngũ cán bộ nghiên cứu khoa học, công nghệ.*

Lãnh đạo và cấp ủy đảng các cấp, nhất là trong các cơ quan nghiên cứu KH&CN cần bám sát các quan điểm, định hướng và nhiệm vụ trọng tâm trong công tác xây dựng Đảng và hệ thống chính trị trong các nghị quyết của Đảng. Xác định rõ mục đích giáo dục chính trị, tư tưởng nhằm trang bị cho đội ngũ cán bộ nghiên cứu khoa học bên cạnh việc nắm vững những nguyên lý cơ bản của chủ nghĩa Mác - Lênin, tư tưởng Hồ Chí Minh, quan điểm, đường lối đổi mới của Đảng trong Kỷ nguyên phát triển mới, là thế giới quan, phương pháp luận của chủ nghĩa Mác - Lênin, vận dụng vào trong hoạt động nghiên cứu KH&CN. Nội dung, nhiệm vụ giáo dục chính trị, tư tưởng phải gắn bó chặt chẽ với việc nâng cao chất lượng hoạt động nghiên cứu KH&CN, hoàn thành nhiệm vụ chính trị đặt ra cho đội ngũ cán bộ KH&CN, bởi đây chính là lực lượng tiên phong, đi đầu trong phát triển nền KH&CN của đất nước, đưa đất nước vươn lên tầm khu vực và thế giới.

Quán triệt quan điểm coi giáo dục chính trị, tư tưởng là công việc "đi trước mở đường", đồng thời đồng hành cùng nâng cao trình độ chuyên môn trong nghiên cứu khoa học của đội ngũ cán bộ nghiên cứu KH&CN. Trong tổ chức thực hiện, quan tâm đổi mới nội dung, hình thức, phương pháp công tác giáo dục chính trị, tư tưởng, nhằm nâng cao chất lượng, hiệu quả, góp phần tạo sự thống nhất cao về tư tưởng chính trị, sự đồng thuận trong mỗi cơ quan, đơn vị. Quan tâm đến việc rèn luyện phẩm chất đạo đức, lối sống cho đội ngũ cán bộ, đảng viên nghiên cứu khoa học; ngăn chặn sự suy thoái về tư tưởng chính trị trong các tổ chức cơ sở đảng của các đơn vị nghiên cứu khoa học.

*Thứ hai là, giáo dục chính trị, tư tưởng cho đội ngũ cán bộ nghiên cứu khoa học, công nghệ phải chú trọng đẩy mạnh đổi mới toàn diện về nội dung giáo dục, phù hợp với đặc điểm của đối tượng.*

Giáo dục chính trị, tư tưởng cho đội ngũ cán bộ

nghiên cứu KH&CN trong giai đoạn hiện nay cần quán triệt quan điểm định hướng của Đại hội XIII của Đảng, đó là: "Tạo đột phá trong đổi mới căn bản, toàn diện giáo dục và đào tạo, khoa học và công nghệ, phát triển nguồn nhân lực chất lượng cao, thu hút và trọng dụng nhân tài, ứng dụng mạnh mẽ thành tựu của cuộc Cách mạng công nghiệp lần thứ tư"<sup>(2)</sup>. Trong Kỷ nguyên phát triển mới của đất nước, KH&CN đóng vai trò cực kỳ quan trọng, là động lực chủ yếu để đất nước vươn lên, trở thành nước phát triển, hiện đại, có thu nhập cao, "sánh vai với cường quốc năm châu". Giáo dục chính trị, tư tưởng cho đội ngũ cán bộ nghiên cứu KH&CN trong giai đoạn mới cần quan tâm đến những quan điểm mới của Đảng về hội nhập quốc tế sâu rộng với tinh thần Việt Nam muốn là bạn, đối tác tin cậy, thành viên có trách nhiệm trong cộng đồng quốc tế, phấn đấu vì độc lập, hòa bình, phát triển. Thực hiện hợp tác quốc tế, trong đó có hợp tác quốc tế về nghiên cứu KH&CN, theo phương châm "lợi ích hài hòa, rủi ro chia sẻ", chân thành, bền vững và giúp đỡ lẫn nhau. KH&CN trở thành một trong những lĩnh vực hợp tác chặt chẽ, gắn kết Việt Nam với các dân tộc, quốc gia trong khu vực và trên thế giới. Xuất phát từ lợi ích quốc gia, dân tộc, cảnh giác và đấu tranh với những âm mưu, thủ đoạn, hành động làm hại đến chủ quyền, lợi ích quốc gia, dân tộc của Việt Nam.

*Thứ ba là, không ngừng đổi mới về phương pháp, hình thức giáo dục chính trị, tư tưởng cho đội ngũ cán bộ nghiên cứu khoa học, công nghệ.*

Giáo dục chính trị, tư tưởng cho đội ngũ cán bộ nghiên cứu KH&CN cần theo hướng phù hợp với đối tượng giáo dục là đội ngũ cán bộ có trình độ đào tạo cao, chuyên sâu, có phương pháp tư duy khoa học độc lập, sáng tạo, nhưng do đặc điểm chung của công việc nghiên cứu chuyên sâu, nên thường ít am hiểu về thực tiễn xã hội. Chú trọng các hình thức học tập theo chuyên đề, gắn với yêu cầu của các hoạt động chuyên môn nghiên cứu khoa học. Tăng cường các hoạt động trao đổi nhóm, thảo luận tổ cởi mở, tôn trọng các suy nghĩ, những ý kiến độc lập, độc đáo của mỗi cá nhân. Phát huy vai trò của các hoạt động tham quan,

nghiên cứu, khảo sát thực tế, giao lưu, trao đổi với các cơ quan trong nghiên cứu, học tập các môn học về lý luận chính trị ở Việt Nam.

*Thứ tư là, giáo dục chính trị, tư tưởng cho đội ngũ cán bộ nghiên cứu khoa học, công nghệ phải là một quá trình thường xuyên, liên tục gắn với quá trình đào tạo, bồi dưỡng nâng cao chất lượng đội ngũ cán bộ khoa học, công nghệ của đất nước.*

Công tác giáo dục chính trị, tư tưởng gắn với việc nâng cao trình độ, nhận thức lý luận chính trị của cán bộ, đảng viên là tiền đề căn bản và rất quan trọng để nâng cao chất lượng nghiên cứu KH&CN và qua đó thực hiện các mục tiêu phát triển kinh tế - xã hội của đất nước.

Cần quán triệt và tổ chức thực hiện tốt Nghị quyết số 57-NQ/TW ngày 22/12/2024 của Bộ Chính trị về *đột phá phát triển khoa học, công nghệ, đổi mới sáng tạo và chuyển đổi số quốc gia*. Trong đó xác định KH&CN, đổi mới sáng tạo và chuyển đổi số là đột phá chiến lược, động lực chính thúc đẩy phát triển nhanh, bền vững đất nước. Nghị quyết nhấn mạnh đến giải pháp phát triển nguồn nhân lực chất lượng cao - một trong các nhiệm vụ quan trọng của công tác đào tạo, bồi dưỡng cán bộ nghiên cứu KH&CN. Điều đó đòi hỏi phải hoàn thiện thể chế, chính sách để khuyến khích nghiên cứu, phát triển và ứng dụng KH&CN; tăng cường đầu tư từ ngân sách nhà nước, đồng thời huy động hiệu quả nguồn lực xã hội. Bên cạnh đó, cần gắn kết chặt chẽ giữa nghiên cứu với sản xuất, kinh doanh và đời sống thực tiễn; nâng cao năng lực hệ thống đổi mới sáng tạo quốc gia; phát triển nguồn nhân lực chất lượng cao, đặc biệt là đội ngũ trí thức KH&CN; xây dựng môi trường thuận lợi để thúc đẩy đổi mới sáng tạo trong toàn xã hội.

Hoạt động giáo dục chính trị, tư tưởng luôn đòi hỏi có sự phối hợp, kết hợp của các tổ chức đoàn thể chính trị - xã hội trong mỗi cơ quan, đơn vị và sự quan tâm thực hành của mỗi cán bộ, đảng viên làm công tác nghiên cứu KH&CN. Đó là thực hành dân chủ và phát huy ý thức trách nhiệm của các tổ chức trong hệ thống chính trị, sự phối hợp giữa cấp ủy đảng, công đoàn, đoàn thanh niên, hội cựu chiến binh, hội liên hiệp phụ nữ□ phân công, phân

nhiệm, phối hợp hài hoà để hoạt động giáo dục chính trị, tư tưởng đi vào nền nếp, hiệu quả.

*Thứ năm là, giáo dục chính trị, tư tưởng cho đội ngũ cán bộ nghiên cứu khoa học công nghệ phải quan tâm đến việc đầu tư các điều kiện bảo đảm để nâng cao chất lượng và hiệu quả giáo dục.*

Tiếp tục đầu tư, hoàn thiện cơ sở vật chất, trang thiết bị phục vụ hoạt động giáo dục chính trị, tư tưởng. Trong điều kiện phát triển nhanh chóng có tính đột phá của các phương tiện sử dụng và hỗ trợ dạy và học, cần đầu tư các phương tiện kỹ thuật hiện đại cho hoạt động giáo dục chính trị, tư tưởng và phối hợp có hiệu quả trong sử dụng các phương pháp, phương tiện truyền thống với các phương pháp và phương tiện hiện đại. Đa dạng hoá hình thức đầu tư, tận dụng các cơ sở nghiên cứu KH&CN sẵn có của cơ quan, đơn vị để tiến hành giáo dục chính trị, tư tưởng cho cán bộ nghiên cứu KH&CN. Các cơ sở vật chất dành cho công tác giáo dục chính trị, tư tưởng có thể dùng chung cho các hoạt động tổ chức hội nghị, hội thảo chuyên đề về chính trị, tư tưởng, chuyên môn, nghiệp vụ, quan tâm đầu tư nâng cấp, để đạt tiêu chuẩn cao, hiện đại, đa phương tiện. Phối hợp tổ chức các hình thức tổ chức hoạt động giáo dục chính trị, tư tưởng trực tiếp và trực tuyến.

Tăng cường giáo dục chính trị, tư tưởng cho đội ngũ cán bộ nghiên cứu KH&CN là một nhiệm vụ quan trọng và cấp thiết trong bối cảnh hiện nay. Việc triển khai đồng bộ các phương hướng như tăng cường lãnh đạo của Đảng, đổi mới nội dung, phương pháp giáo dục, xây dựng đội ngũ giảng viên lý luận chính trị, phát huy vai trò của các tổ chức chính trị - xã hội, và tăng cường kiểm tra, giám sát sẽ tạo ra một môi trường giáo dục chính trị, tư tưởng hiệu quả, góp phần nâng cao năng lực chuyên môn và đạo đức nghề nghiệp cho đội ngũ cán bộ nghiên cứu KH&CN, đáp ứng yêu cầu phát triển đất nước trong thời kỳ mới./.

(1), (2) Đảng Cộng sản Việt Nam (2021), *Văn kiện Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ XIII*, Nxb. CTQG, H., T.2, tr. 222-223, 37.